

Tuomas Pikkujämsä

**KORONAPANDEMIAN VAIKUTUS RAVINTOLALIIKETOIMINNAN
JATKUVUUTEEN: PK-YRITYKSEN NÄKÖKULMA**

Kandidaatintutkielma
Kauppatieteiden koulutusohjelma

04/2022

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
1.1	Johdatus aiheeseen ja perustelut aihevalinnalle.....	4
1.2	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	5
1.3	Keskeiset käsitteet	6
1.4	Tutkimuksen metodologia	6
1.5	Tutkimuksen rakenne	7
2	TARTUNTATAUTIEN VAIKUTUS RAVINTOLALIIKETOIMINTAAN	8
3	TUTKIMUSMENETELMÄ	10
3.1	Tilinpäätösanalyysi.....	11
3.2	Valtion ja julkisten toimijoiden tuet.....	18
3.3	Haastattelu	18
4	KORONAPANDEMIAN VAIKUTUS ILLALLISRAVINTOLAN LIIKETOIMINTAAN	19
4.1	Tilinpäätösanalyysi 2017–2021.....	20
4.1.1	Kannattavuus.....	20
4.1.2	Kasvu	21
4.1.3	Maksuvalmius	21
4.1.4	Vakavaraisuus	22
4.1.5	Konkurssiriski.....	23
4.2	Valtion ja julkisten toimijoiden tuet.....	24
4.3	Koronapandemian vaikutukset yrittäjään ja henkilöstöön	26
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	28
5.1	Vastaukset tutkimuskysymyksiin	28
5.2	Tutkimuksen arviointi ja teoreettinen kontribuutio	29
5.3	Jatkotutkimusehdotukset	29
	LÄHTEET	31

LIITTEET

Liite 1 Oikaistut tuloslaskelmat ja taseet 2017–202136

Liite 2 Haastattelurunko38

TAULUKOT

**Taulukko 1. Tilinpäätöksen tunnusluvut mukailten (Heikinmatti
ym., 2017.)13**

**Taulukko 2. Taulukko 2 Illallisravintolan taloudelliset tunnusluvut
2017–202120**

Taulukko 3 Julkisten toimijoiden tuet25

1 JOHDANTO

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena on tutkia koronapandemian vaikutusta ravintolasektorin yritysten jatkuvuuteen yksittäisen suomalaisen pk-yrityksen näkökulmasta.

1.1 Johdatus aiheeseen ja perustelut aihevalinnalle

Suomen talouteen merkittävästi vaikuttaneita shokkeja 2000-luvulla on kaksi: finanssikriisi vuosina 2007–2009, sekä koronapandemian aiheuttama kriisitila. Finanssikriisissä Yhdysvalloista käynnistynyt rahoitusmarkkinakriisi vaikutti myös Suomen talouteen merkittävästi. Vuonna 2009 Suomen BKT laski edelliseen vuoteen verrattuna 8,1 %. Vastaavasti EU-alueella keskimääräinen lasku oli 4,3 %. (Ali-Yrkkö, Kaitila, Kuusi, Lehmus, Pajarinen & Seppälä, 2021.)

Koronakriisistä poikkeuksellisen tekee, että shokkitila on syntynyt talouden ulkopuolelta. Ensimmäiset merkit COVID-19-viruksesta saatiin Kiinassa 2019 ja tauti rantautui ensimmäistä kertaa Suomeen alkuvuodesta 2020. Viruksen leviäminen ja sen ehkäisemiseen laaditut rajoitukset aiheuttivat ongelmia lukuisille yrityksille. Etenkin ravintola-alaan ehkäisevät toimenpiteet kohdistuivat rajusti. Kokoontumiskielto, anniskelurajoitukset ja sulkutoimet vaikeuttivat tai estivät kokonaan ravintoloiden liiketoiminnan rajoitusten vallitessa. (Valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeen toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 3 ja 4 §:n muuttamisesta 1329/2021.) Koronakriisin aiheuttamassa shokissa poikkeuksellista on myös shokin aaltoilevuus: tautitilanne ja ehkäisevät toimenpiteet ovat vaihdelleet huomattavasti tartuntamäärien kehityksen sekä uusien virusmuunnosten leviämisen ehkäisyn seurauksena. Esimerkiksi keväällä 2020 kriisin alkuvaiheessa negatiiviset vaikutukset talouteen ja yrityksiin olivat huomattavasti suuremmat, kuin tautitilanteen elpymässä kesän ja alkusyksyn aikana. (Ali-Yrkkö ym., 2021.)

Ravintola-alan ongelmat ovat olleet laajalti puhuttava aihe alkuvuoden 2022 uutiskentässä. Sulkutoimia kohtaan kohdistuva kritiikki on ollut laajaa, ja yritykset pelkäävät toimintansa jatkuvuuden puolesta. (Sullström, 2022.) Koronapandemian

vaikutus yrityksiin ja ravintolasektoriin on ollut keskeinen aihe uutisten lisäksi myös 2020-luvun tutkimuskentässä, josta tässäkin tutkielmassa käytetyt erinäiset lähteet viestivät.

Kuitenkin Suomessa tutkimukset ovat keskittyneet pääosin tarkastelemaan asiaa laajemmin makrotalouden näkökulmasta, sekä yksittäisten alojen kehityksen myötä (Ali-Yrkkö ym., 2021; Ilmakunnas ym., 2021). Vastaavaa yksittäisen yrityksen näkökulmaan keskittyvää tutkimusta ei Suomen ravintolasektorin toimijoista ole toteutettu. Tämä tutkimus pyrkiikin siis täyttämään tätä tutkimusaukkoa.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä koronapandemian vaikutuksesta ravintola-alan yritysten liiketoiminnan jatkuvuuteen tapaustutkimuksen avulla. Tutkimustulokset perustuvat suomalaisen ravintola-alalla toimivan pk-yrityksen taloudellisiin tunnuslukuihin vuosilta 2018–2021 sekä yrityksen omistajan haastatteluun, jolla pyritään luomaan näkymää myös kvalitatiivisin keinoin, pelkkien lukujen lisäksi. Tutkielman keskeisin tutkimuskysymys on:

Miten koronapandemia on vaikuttanut suomalaisen ravintolasektorin liiketoiminnan jatkuvuuteen?

Tutkielman alatutkimuskysymyksinä toimivat:

Miten koronapandemia on vaikuttanut yrityksen taloudellisiin tunnuslukuihin?

Miten julkisten toimijoiden tuet ovat vaikuttaneet yrityksen liiketoimintaan koronapandemian aikana?

Miten koronapandemia on vaikuttanut yrittäjään?

Koronapandemian vaikutuksien tarkastelussa yrityksen näkökulmasta on taloudellisten tunnuslukujen tarkastelu luontainen lähtöasetelma. Tutkielmassa

taloudellisten tunnuslukujen muutoksien tarkastelun avulla pyritään selvittämään, onko koronapandemialla ollut vaikutusta näiden lukujen kehitykseen.

Koronapandemiassa on ollut poikkeuksellista vahva tahtotila, jossa suomalaisia yrityksiä on pyritty suojaamaan konkurssiin ajautumiselta. Julkiset toimijat ovat poikkeuksellisen vahvasti tukeneet yrityksiä taloudellisesti turvaamaan näitä tavoitteita. Tutkielmassa tarkastellaan, onko näillä tuilla ollut merkittäviä vaikutuksia yrityksen liiketoimintaan koronapandemian aikana.

Koronapandemian aika on poikennut merkittävästi ajasta ennen koronaa myös liikejohdollisesti. Tästä syystä on myös mahdollista olettaa, että vaikutusta on voinut tapahtua myös henkisissä tekijöissä, pelkästään yrityksen näkökulman lisäksi siis yrittäjässä.

1.3 Keskeiset käsitteet

PK-yritys tarkoittaa yritystä, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja jonka vuosittainen liikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa, tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa euroa. PK-yritykseksi ei määritellä yritystä, josta yli 25 % on sellaisen yrityksen omistuksessa johon PK-yrityksen määritelmää ei voitaisi soveltaa. (Tilastokeskus, 2022.)

Liiketoiminnan jatkuvuus tarkoittaa yrityksen toiminnan jatkumista, kun sen keskeisimmät toiminnot kokevat haasteita. Jatkuvuus ei tarkoita pelkästään konkurssin välttämistä, vaan yrityksen liiketoiminnan tulisi olla myös kannattavaa, jotta sen jatkamista voisi pitää järkevänä. (Calder, 2021.)

1.4 Tutkimuksen metodologia

Tässä tutkimuksessa yleiskuva makrotalouden ja ravintola-alan liiketoiminnan kehityksestä koronapandemian aikana muodostetaan tieteellisten ja julkisten lähteiden pohjalta. Laajemman viitekehyksen tueksi pyritään luomaan kuvaa koronapandemian vaikutuksista yritystoimintaan yksittäiseen PK-yritykseen keskittyvän tapaustutkimuksen avulla.

Tutkimuksessa tarkastellaan kvantitatiivisesti koronapandemian vaikutusta yrityksen talouteen tarkastelemalla yrityksen tilinpäätöksiä vuosilta 2017–2021. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla pyritään siis tarkastelemaan, onko koronapandemian aikainen liiketoiminta poikennut taloudellisilla mittareiltaan verrokkivuosista.

Lisäksi tutkimuksessa pyritään tuottamaan kvalitatiivista tietoa yrityksen omistajan haastattelulla. Kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään saavuttamaan laajempi kuva pelkkien taloudellisten lukujen tueksi. Lisäksi pyrkimyksenä on saada esiin mahdollisia vaikutuksia, jotka eivät ilmene kvantitatiivisesta aineistosta, kuten esimerkiksi henkilöstöön vaikuttavista tekijöistä.

1.5 Tutkimuksen rakenne

Tutkielman johdantoluvussa esitellään tutkimuksen taustaa sekä perusteluja aiheen valinnalle. Tämän lisäksi luvussa esitellään keskeisimmät tutkimuksen käsitteet, sekä tutkimuksen metodologia. Toisessa luvussa esitellään tarkemmin aikaisempia tartuntatauteja sekä niiden taloudellisia vaikutuksia. Luvussa tarkastellaan myös koronapandemian laajempia makrotaloudellisia vaikutuksia sekä vaikutuksia erityisesti ravintolasektorin liiketoimintaan globaalisti.

Kolmannessa luvussa käsitellään tapaustutkimuksen rakennetta ja esitellään tapaustutkimus ja sen analysointiin käytetyt tilinpäätösanalyysit sekä haastattelu. Luvun tarkoituksena on toimia ikään kuin luvun 4 käyttöohjeena.

Neljännessä luvussa esitellään toteutettu tapaustutkimus. Luvussa tarkastellaan PK-yrityksen näkökulmasta, miten koronapandemian aikana vuosina 2020 ja 2021 liiketoiminta on poikennut verrokkivuosista 2017–2019.

Viidennessä eli viimeisessä luvussa sidotaan yhteen tutkimuksen johtopäätökset. Luvussa tarkastellaan vastauksia tutkimuskysymyksiin, tarkastellaan tutkimuksen rajoituksia ja teoreettista kontribuutiota sekä esitetään mahdolliset jatkotutkimusehdotukset.

2 TARTUNTATAUTIEN VAIKUTUS RAVINTOLALIIKETOIMINTAAN

Tartuntataudit ovat mikrobien eli pieneliöiden siirtymisestä eliöstä toiseen aiheutuvia tartuntoja. Epidemiaksi kutsutaan tilannetta, jossa tartuntatauti on levinnyt poikkeuksellisen laajalle jonkin tietyn alueen, kuten valtion tai maanosan, väestöstä. Epidemia voi muodostua pandemiaksi, mikäli se leviää maailmanlaajuisesti vaikutusalueeltaan. (Lappalainen, Ristola, Meri, 2020.) Tautien leviämisellä on usein merkittäviä vaikutuksia talouteen, etenkin turismista riippuvaisille palvelualueille. Aiempia tunnettuja pandemioita, sekä niiden talousvaikutuksia, ovat muun muassa:

- SARS-CoV-koronavirusepidemia Kiinassa vuonna 2003 aiheutti arviolta 48 miljardin dollarin maailmanlaajuiset tappiot (Al-Tawfiq, Zumla, Memish, 2014).
- AIDS:in arvioidaan aiheuttavan Afrikan pahimmilla tartunta-alueilla n. 0,3–1,5 % vuosittaisen negatiivisen vaikutuksen BKT:n kehitykseen (Bell, Devarajan, Gersbach, 2006).
- Koronapandemian lisäksi tähänastisesti ainoa 2000-luvun pandemia, Meksikosta vuonna 2009 maailmanlaajuisesti levinnyt sikainfluenssa A(H1N1) aiheutti Meksikolle n. 3,2 miljardin dollarin taloudelliset vaikutukset (Girard, Tam, Assossou, Kieny, 2010), joista 2,8 miljardia kohdistui turismiin (Rassy & Smith, 2013).
- Vuonna 2013 denguekuumeen maailmanlaajuisen taloudellisten kustannusten arvioitiin olevan noin 8–9 miljardia dollaria vuodessa (Shepard, Undurraga, Halasa, Stanaway, 2016).
- Länsi-Afrikasta vuonna 2014 liikkeelle lähteneessä ebolaepidemiassa oli riskinä, että tauti leviäisi maailmanlaajuisesti pandemiaksi. Tartunnat levisivät länsimaissa Espanjaan, Yhdysvaltoihin sekä Makedoniaan ennen tukahtumistaan. Epidemia aiheutti arviolta jopa 53,19 miljardin dollarin kustannukset (Huber, Finelli, Stewens, 2018.). Merkittävin osuus 18,8 miljardia johtui ebolan ulkopuolisista kuolemista, jotka johtuivat ebolaan käytettyjen resurssien sekä tautiin menehtyneiden terveystyöntekijöiden työpanoksen laskennallisen arvon menetyksestä.

Ravintoloiden kävijämäärät ovat laskeneet koronakriisin aikana globaalisti. Maaliskuuta 2020 voidaan pitää käännekohtana kävijämäärien suhteen. Helmikuuhun 2020 asti kävijämäärät olivat seuranneet tavallista kehitystä, mutta maaliskuussa ravintolavaraukset olivat lähteneet jo n. 10–20 % laskuun. Lasku syveni entisestään, Maailman terveysjärjestö WHO:n julistettua COVID-19-taudin pandemiaksi 11. maaliskuuta, jopa 90 % prosenttiin laskuun. (Dube, Nhamo, Chikodzi, 2021.)

Useat ravintolat ovat kehittäneet noutoamos-, autokaista- sekä kotiinkuljetustoimintaansa, mutta kyseiset mallit ovat sopineet paremmin pikaruokaketjujen toimintaan, joilla on ollut jo vaaditun laisia digitaalisia palveluita ja esimerkiksi autokaistat jo valmiiksi kytkettyinä ravintolaan. Perinteiset ruokaravintolat ovat kokeneet tämän seurauksena suhteessa pikaruokaloihin negatiivisemmat taloudelliset vaikutukset. (Yang, Liu, Chen, 2020.) Ruokaravintolat, jotka ovat painottaneet tarjontaansa etenkin illallistarjontaan, sekä korkeamman tason ruokailukokemukseen ovat joutuneet sopeutumaan koronakriisiin rajusti. Korkeamman tason ravintoloiden palvelut ovat vahvasti kokemusperäisiä, ja mukautuminen esimerkiksi kotiinkuljetuksiin on ollut osin haasteellista. (Batat, 2021.)

Yritystukien määrä on ollut koronakriisin aikana huomattava. Valtio on tukenut yritystoimintaa laajalti, jopa niin laajalti, että vuonna 2020 konkurssien määrä laski edellisvuoteen verrattuna (Ilmakunnas et al., 2021). Toisaalta konkurssreja on pyritty estämään myös väliaikaisen konkurssilain avulla (Laki konkurssilain 2 luvun 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 14/2021), Hallituksen esityksessä eduskunnalle lakimuutosta perusteltiin: *”Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi konkurssilakia väliaikaisesti siten, että rajoitetaan velallisen asettamista konkurssiin velkojan hakemuksesta, sillä koronaviruspandemia aiheuttaa monille yrityksille taloudellisen ahdingon, joka ei jää pysyväksi. Velallista ei oletettaisi maksukyvyttömäksi sillä perusteella, että hän ei ole viikon kuluessa velkojan maksukehotuksesta maksanut velkojan selvää ja eräntynyttä saatavaa.”* (Hallituksen esitys HE 46/2020 vp).

3 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tutkimuksessa pyritään analysoimaan koronapandemian taloudellisia vaikutuksia Suomen ravintolasektorilla. Tutkimus toteutetaan tapaustutkimuksena tarkastelemalla esimerkkiyrityksen taloudellisia lukuja vuosilta 2017–2021. Tapausyritys, josta käytetään tutkielman loppuosuudessa nimitystä ”Illallisravintola”, on oululainen ravintola-alan yritys, joka on toiminut yhtäjaksoisesti yli 20 vuotta. Tutkimuksen aineistona toimivat yritykseltä saadut tilinpäätökset vuosilta 2017–2021 sekä yrityksen omistajan haastattelu.

Tapaustutkimus tutkimusstrategiana pyrkii tarkastelemaan ilmiötä ja sen vaikutuksia yksittäisen kohteen tai kohderyhmän kontekstissa. Tapaustutkimusta voidaan käyttää useanlaisiin tarkoituksiin, esimerkiksi ilmiöiden kuvaamiseen, teorioiden testaamiseen ja teorioiden kehittämiseen. (Eisenhardt, 1989.) Tutkimusstrategiassa yhdistetään usein kvantitatiivisia sekä kvalitatiivisia osia kokonaisvaltaisemman lopputuloksen saavuttamiseksi, mitä pelkästään toista menetelmää käyttämällä olisi oletettavissa saavuttaa (Eisenhardt, 1989; Mills et al., 2010).

Koronapandemia, sekä sen vaikutukset yksittäisiin yrityksiin, on suhteellisen uusi tutkimuskohde. Tähänastiset tutkimukset ovat ravintola-alankin kontekstissa keskittyneet pääosin tarkastelemaan ravintola-alaa kokonaisuutena, yksittäisten yritysten tarkastelun sijasta. Tästä syystä tapaustutkimus on erityisen sopiva tutkimusstrategia tarkastelemaan sekä kuvaamaan ilmiötä ja sen vaikutusta.

Illallisravintola keskittyy liiketoiminnassaan illallistarjontaan, eikä ravintola ole avoinna lounasaikaan. Illallisravintola on tutkinut mahdollisuuksia kotiinkuljetus- sekä noutoannosmallien hyödyntämiseen myynnin kehittämisessä, mutta yritys on todennut mallien olevan yhteensopimattomia yrityksen liiketoimintakonseptiin. Tästä syystä ravintolarajoitusten aikana yrityksen liikevaihto on käytännössä pudonnut nollaan rajoitusten poistumiseen asti. Koska osa koronapandemiaan vastaamaan pyrkivistä ehkäisytöistä ovat aluekohtaisia, yritykseen ovat vaikuttaneet Pohjois-Pohjanmaan maakunnan, sekä Pohjois-Pohjanmaan aluehallintoviranomaisen asettamat alueelliset rajoitukset.

Yrityksen liiketoiminnan kehitystä koronakriisin aikana tutkitaan kvantitatiivisin keinoin vuosien 2017–2021 tilinpäätösaineistojen avulla. Luvussa 4.1 ”Tilinpäätösanalyysi 2017–2021” tarkastellaan keskeisimpien tilinpäätöksen tunnuslukujen avulla yrityksen kasvua, kannattavuutta, pääoman tuottoa, maksuvalmiutta, sekä vakavaraisuutta. Tilinpäätösanalyysin avulla tarkastellaan yrityksen liiketoiminnan kokonaiskehitystä koronakriisin aikana. Luvussa 4.2 ”Valtion ja julkisten toimijoiden tuet” tarkastellaan yrityksen saamia tukirahoja ja niiden vaikutusta yrityksen talouteen. Kvalitatiivisin keinoin tapausta tarkastellaan luvussa 4.3 ”Koronapandemian vaikutukset yrittäjään ja henkilöstöön”.

3.1 Tilinpäätösanalyysi

Tilinpäätösanalyysissa yrityksen taloudellista tilannetta analysoidaan sen virallisten tilinpäätösten, tilinpäätösliitteiden sekä muun saatavilla olevan tiedon perusteella. Tilinpäätösanalyysin olennainen tavoite on tehdä eri vuodet sekä yritykset keskenään vertailukelpoisiksi. Tämä mahdollistetaan oikaisemalla tilinpäätösaineisto muotoon, joka antaa yrityksen taloudellisesta asemasta totuudenmukaisen kuvan. (Heikinmatti, Jahkonen, Kanervisto, Kekki, Marjomaa, Ruusulaakso, Toivio, 2017.) Vuoden 2021 Oikaistut tuloslaskelmat ja taseet löytyvät liitteistä 2 ja 3.

Koska tässä tutkimuksessa tarkastellaan yritystä lähtökohtaisesti yksittäisenä tapauksena, on oikaisuissa keskeistä erottaa poikkeavuudet yrityksen oman liiketoiminnan tilikausien välillä. Tästä syystä merkittävin oikaisu Illalliseravintolan tapauksessa olisi tuloslaskelman kohdan ”Liiketoiminnan muut tuotot” siirto oikaistussa tuloslaskelmassa kohtaan ”Satunnaiset tuotot”. Kuitenkin vuoden 2020 muista tuotoista 37659,08 € koostuu ravintolan investointiin annetusta kustannustuista, tämän laatuiset tuet lasketaan muuna liiketoiminnan tulona, vaikka ne ovatkin luonteeltaan satunnaisia (Heikinmatti ym., 2017). Samoin vuoden 2021 muista tuloista 44705,14 € koostuu kustannustuesta, sekä sulkukorvauksesta. Koska vuonna 2021 yritys oli kykenemätön toteuttamaan liiketoimintaansa tukien kohteena olevana toiminta-aikana ja tuet perustuvat yrityksen keskiarvoisiin kustannuksiin ja tuloihin vastaavina kuukausina, on nämä tuotot asiaankuuluvaa ottaa huomioon oikaistussa tuloslaskelmassa. Tarkemmin yrityksen saamia tukia tarkastellaan luvussa 4.2 ”Valtion ja julkisten toimijoiden tuet”.

Tilinpäättöanalyysissä käytetään erinäisiä tunnuslukuja taloudellisen tilan mittaamiseen. Luettavuuden parantamiseksi käytettyjen taloudellisten tunnuslukujen tarkemmat kuvaukset ja laskukaavat esitellään taulukossa 1.

Kannattavuudella kuvataan liiketoiminnan taloudellista tulosta. Kannattavuus on yritystoiminnan jatkuvuuden perusedellytys. Kannattavuutta tarkastellaan absoluuttisesti, liiketoiminnan tuottojen ja kulujen erotuksena eli voittona, sekä suhteellisesti, vertaamalla voiton suhdetta yritykseen sijoitettuun pääomaan erinäisten tunnuslukujen avulla. (Heikinmatti ym., 2017.) Kannattavuuden tarkastelun tunnuslukuina tässä tutkimuksessa toimivat käyttökatte-%, liiketulos-%, nettotulos-%, rahoitustulos-% sekä kokonaispääoman tuotto -%. Yrityksen liiketoiminnan *kasvun* kehitystä tarkastellaan *liikevaihdon muutos*-% tunnusluvun avulla.

Maksuvalmiudella tarkoitetaan yrityksen mahdollisuuksia hoitaa maksut ajallaan, sekä edullisimmalla tavalla, kuten kassa-alennuksia hyödyntämällä. Maksukyvyyn heikkoudesta kertovat esimerkiksi erääntyneet laskut, maksetut yliaikakorot ja kalliin lisärahoituksen käyttö. (Heikinmatti ym., 2017.) Maksuvalmiutta tarkastelevia tunnuslukuja tässä tutkimuksessa ovat quick ratio, current ratio, vieraan pääoman takaisinmaksuaika sekä korolliset velat / käyttökatte.

Yrityksen vakavaraisuudella tarkoitetaan yrityksen kykyä selvitä taloudellisesti haastavina aikoina, joina liiketoiminnan kannattavuus ei ole varmaa. Vakavaraisuutta tarkastellaan vertaamalla yrityksen oman pääoman suhdetta vieraan pääoman määrään. Vakavaraisuuden tarkastelu on etenkin kriisiympäristössä tärkeää yrityksen tulevaisuutta tarkasteltaessa. (Heikinmatti ym., 2017.) Vakavaraisuutta tässä tutkimuksessa tarkastellaan omavaraisuusasteen, velka-%, käyttöpääoma-%, nettokäyttöpääoma-% sekä net gearingin avulla.

Konkurssiriskiä tarkastellaan kahden erillisen muuttujan avulla. *Altmanin Z'-luku* pyrkii kuvaamaan yrityksen konkurssiriskiä. Z' poikkeaa Altmanin tavallisesta Z-luvusta ottamalla huomioon oman pääoman ja vieraan pääoman kirjanpidolliset arvot markkina-arvon sijasta sekä painotuksien osalta, jonka seurauksena lukua voidaan käyttää myös julkisesti listaamattomien yhtiöiden tarkasteluun. (Altman et al., 2014.) Altmanin Z-lukua on kritisoitu sen olevan enemmänkin kuvastava, kuin ennustava,

yrityksen konkurssiriskiä tarkasteltaessa ja koska Z' -luku on hyvin läheisesti sidoksellinen Z -lukuun, voidaan kritiikin katsoa koskevan myös tätä lukua. Altmanin Z -luvun korvaajiksi tarkoitettujen modernimpien konkurssiriskiä ennustavien tunnusluvun, kuten *Simple Hazard Model* kuitenkin tarkastelevat osanaan markkinaehtoisia tunnuslukuja, kuten aikaisempien tilikausien osakekohtaisia tuloksia ja yrityksen markkinaosuutta, eivätkä näin ollen sovellu listaamattoman yrityksen tarkasteluun (Shumway, 2001). Vaikka Altmanin Z' -luku ei soveltuisi päätöksenteon tueksi, soveltuu tunnusluvun kuvaava ominaisuus tämän tutkielman käyttöön. Toista konkurssiriskiä tarkastelevaa lukua, *Laitisen kolmen muuttujan Z-lukua*, käytetään samoin arvioimaan yrityksen konkurssiriskiä. Luku tarkastelee painotettujen rahoitustulos+%, quick ration ja omavaraisuussuhteen summaa.

Taulukko 1. Tilinpäätöksen tunnusluvut mukailien (Heikinmatti ym., 2017.)

Tunnusluku	Käyttökate-%	Liiketulos-%	Nettotulos-%	Rahoitustulos-%
Laskutapa	$\frac{\text{Käyttökate (Liiketulos + poistot ja arvonalentumiset)}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$	$\frac{\text{Liiketulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$	$\frac{\text{Nettotulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$	$\frac{\text{Rahoitustulos (Nettotulos + poistot ja arvonalentumiset)}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$
Merkitys	Kuvaa käyttökateen suhdetta liiketoiminnan tuottoihin yhteensä.	Mittaa liiketuloksen suhdetta liiketoiminnan tuottoihin.	Nettotuloksen tulee olla positiivinen, jota liiketoimintaa voidaan pitää kannattavana.	Rahoitustuloksen tulisi kattaa lainojen lyhennykset, investointien omarahoitusosuudet, käyttöpääoman lisäykset ja oman pääoman voitonjako, jotta liiketoiminta olisi kannattavaa.

<p>Kokonaispääoman tuotto-%</p>	<p>Liikevaihdon muutos-%</p>	<p>Quick Ratio</p>	<p>Current Ratio</p>
$\frac{\text{Nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot (12 kk)}}{\text{Kokonaispääoma}} \times 100$	$\frac{\text{Liikevaihdon muutos}}{\text{Liikevaihto edellisellä kaudella}} \times 100$	$\frac{\text{Rahoitusomaisuus} - \text{osatulotuksen saamiset}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{lyhytaikaiset saadut ennakot}}$	$\frac{\text{Vaihto} - \text{omaisuus} + \text{rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$
<p>Mittaa yrityksen kykyä tuottaa tulosta kaikelle toimintaansa sitoutuneelle pääomalle.</p>	<p>Tunnusluvussa liikevaihdon muutosta tilikauden aikana verrataan edellisen kauden liikevaihtoon. Tarkasteltaessa otetaan huomioon inflaatiokorjitys tilikauden aikana.</p>	<p>Mittaa yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista veloistaan rahoitusomaisuudella.</p>	<p>Quick ratiota hieman pidempi tarkastelujaksoltaan. Luku mittaa vaihto-omaisuuden ja rahoitusomaisuuden suhdetta lyhytaikaiseen vieraseen pääomaan.</p>

<p>Vieraan takaisinmaksuaika</p> <p>pääoman</p>	<p>Korolliset velat / käyttökatte</p>	<p>Omaraisuusaste, %</p>	<p>Suhteellinen velkaantuneisuus-%</p>
<p>Sijoitettu vieras pääoma tilikauden lopussa</p> <p>Rahoitustulos</p>	<p>Oikaistun taseen korolliset velat + pääomalainat</p> <p>Käyttökate</p>	<p>Oikaistu oma pääoma</p> <p>Oikaistun taseen loppusumma – saadut ennakot</p>	<p>Oikaistun taseen velat – saadut ennakot</p> <p>Liikewaihto (12 kk)</p> <p>x 100</p>
<p>Luku mittaa, kuinka kauan yrityksellä kestäisi maksaa kaikki korolliset velkansa, jos nykyisen suuruisena pysyvä rahoitustulos käytettäisiin kokonaisuudessaan velkojen lyhentämiseen</p>	<p>Luku kertoo lainojen takaisimaksuajan vuosina, jos koko käyttökatte käytettäisiin lainojen lyhennykseen.</p>	<p>Omaraisuusasteen avulla voidaan tarkastella yrityksen vakavaraisuutta, kykyä sietää tappioita ja selviytymistä sitoumuksista pitkällä aikavälillä.</p>	<p>Mittaa oikaistun taseen velkojen ja saatujen ennakoiden erotuksen suhdetta liikevaihtoon. Korkea velkaantuneisuus edellyttää yritykseltä myös vastaavasti hyvää liiketuloista vieraan pääoman velvoitteiden kattamiseksi.</p>

<p>Käyttöpääoma-%</p>	<p>Nettokäyttöpääoma-%</p>	<p>Net gearing (nettovelkaantumisaste)</p>	<p>Altman Z'-luku (Altman et al., 2014)</p>
$\frac{\text{Käyttöpääoma}}{\text{Liiketohto (12 kk)}} \times 100$	$\frac{\text{Nettokäyttöpääoma}}{\text{Liiketohto (12 kk)}} \times 100$	<p>Korollinen vieras pääoma – rahat ja rahoitusarvopaperit Oikaistu oma pääoma</p>	$0,717 \times \frac{\text{Nettokäyttöpääoma}}{\text{Koko pääoma}} + 0,847 \times \frac{\text{Kertyneet voittovarot}}{\text{Koko pääoma}} + 3,107 \times \frac{\text{Liiketuulos}}{\text{Koko pääoma}} + 0,42 \times \frac{\text{Oikaistu oma pääoma}}{\text{Taseen velat}} + 0,998 \times \frac{\text{Liiketohto}}{\text{Koko pääoma}}$
<p>Mittaa käyttöpääoman, eli yrityksen juoksevaan liiketoimintaan sitoutuneen rahamäärän suhdetta liikevaihtoon. Tunnusluvun avulla voidaan tarkastella esimerkiksi kuinka paljon lisärahoitusta toiminnan laajentaminen vaatisi.</p>	<p>Mittaa kuinka suuri osuus vaihto- ja rahoitusomaisuudesta on katettu vieralla pääomalla</p>	<p>Mittaa korollisen vieraan pääoman sekä rahojen ja rahoitusarvopapereiden erotuksen suhdetta oikaistun omaan pääomaan.</p>	<p>Kuvastaa yrityksen konkurssiriskiä. Mitä suurempi tunnusluvun arvo on, sitä pienempänä riskiä voidaan pitää.</p>

Kuvastaa konkurssiriskää Almanin Z'-luvun tavoin.	1,77 x rahoitusulos-% + 14,14 x quick ratio + 0,54 x omavaraisuusaste	Laitisen kolmen muuttujan Z-luku (Alma Talent, 2022)
--	---	--

3.2 Valtion ja julkisten toimijoiden tuet

Tilinpäätöksessä ”liiketoiminnan muut tuotot” ovat pääosin julkisilta toimijoilta saatuja avustuksia. Koronapandemian aikana erinäiset toimijat ovat jakaneet tukea yrityksille rajoitusten ja sulkutoimien korvaamiseksi. Toimijat, joilta Illallisravintola on saanut tukea tai siihen verrattavaa avustusta ovat ELY-keskus / KEHA-keskus, Business Finland, Finnvera sekä Valtiokonttori. KEHA-keskus hallinnoi ELY-keskusten hallintotyötä (KEHA-Keskus, 2022). Business Finland on ”suomalainen julkinen toimija, joka tarjoaa innovaatorahoitusta ja kansainvälistymispalveluita sekä edistää matkailua ja investointeja Suomeen” (Business Finland, 2022). Finnvera on Suomen valtion omistama erityisrahoittaja (Finnvera, 2022a). Valtiokonttori on Suomen valtiovarainministeriön alainen kassavirasto (Valtiokonttori, 2022a).

3.3 Haastattelu

Tutkimuksen yhteydessä haastateltiin Illallisravintolan omistajaa, joka toimii myös yrityksen toimitusjohtajana. Haastattelu toteutettiin Illallisravintolan tiloissa 31.03.2022. Haastattelu toteutettiin puoli tuntia kestäväenä puolistrukturoituna eli teemahaastatteluna ja se litteroitiin sanasta sanaan analyysia varten. Haastattelurunkona on kuvattu liitteessä 2. Haastattelu koostui yrityksen taustaan sekä koronapandemiaan keskittyvistä kysymyksistä. Taustaa tarkastelevilla kysymyksillä pyrittiin saamaan aikaan vertailukohtaa koronapandemiaan keskittyviin kysymyksiin, jotta mahdollisia muutoksia koronapandemian aikana voidaan tarkastella oikeassa kontekstissa.

4 KORONAPANDEMIAN VAIKUTUS ILLALLISRAVINTOLAN LIIKETOIMINTAAN

Taulukossa 2 on kuvattu Illallisravintolan taloudelliset tunnusluvut tilikausilta 2017–2021. Tunnuslukuja tarkastellaan laajemmin alaotsikoittain kannattavuuden, kasvun, maksuvalmiuden, vakavaraisuuden ja konkurssiriskin näkökulmasta.

Taulukko 2. Illallisravintolan taloudelliset tunnusluvut 2017–2021

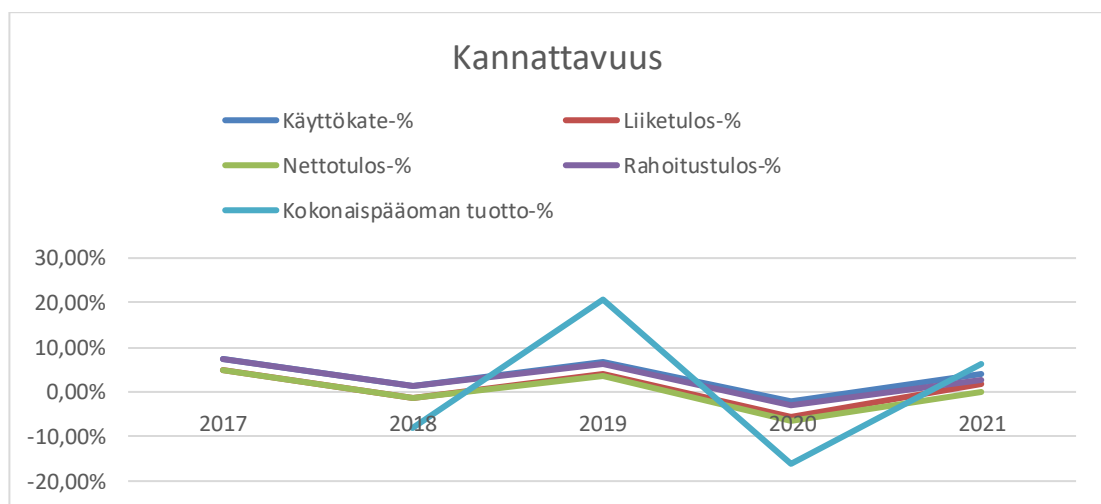
Tunnusluku	2017	2018	2019	2020	2021
Altman Z'-score	10.16	5.93	7.76	2.33	4.79
Current ratio	0.72	0.64	0.82	1.77	0.67
Käyttökate-%	7.39%	1.37%	6.79%	-2.11%	4.09%
Käyttöpääoma-%	2.16%	3.84%	7.08%	7.04%	-1.76%
Kokonaispääoman tuotto-%		-8.17%	20.71%	-16.12%	6.23%
Korolliset velat / käyttökate	0.00	1.94	0.45	-12.50	0.92
Laitisen kolmen muuttujan Z-luku	5.43	3.66	8.11	18.42	10.04
Liiketulos-%	4.90%	-1.45%	4.11%	-5.61%	1.71%
Liikevaihdon muutos-% (inflaatiokorjattu)		6.66%	9.35%	-30.48%	21.05%
Net gearing (nettovelkaantumisaste)	-0.32	0.68	0.33	3.43	-2.75
Nettokäyttöpääoma-%	-2.74%	-3.55%	0.80%	15.11%	-5.84%
Nettotulos-%	4.87%	-1.58%	3.39%	-6.50%	0.14%
Omavaraisuusaste%	32.48%	17.56%	31.26%	6.58%	12.47%
Quick ratio	0.37	0.25	0.56	1.31	0.71
Rahoitustulos-%	7.36%	1.24%	6.07%	-3.00%	2.52%
Velka-%	0.11	0.16	0.15	0.41	0.19
Vieraan pääoman takaisinmaksuaika	1.52	13.25	2.45	-12.65	7.97

4.1 Tilinpäätösanalyysi 2017–2021

4.1.1 Kannattavuus

Illallisravintola tuotti tappiota tilikaudella 2020 ja näin ollen kaikki kannattavuutta mittaavat tunnusluvut painuivat negatiivisiksi. Tilikaudella 2021 palautuneen kysynnän seurauksena luvut kääntyivät nousuun, mutta jäävät silti huomattavan alijäämäisiksi vertailuvuosiin. Kuviossa 1 esitellään illallisravintolan kannattavuutta tarkastelukaudella.

Tilikauden 2021 Käyttökate-% 4,09 jää alle aikaisempien vuosien keskiarvosta, sekä palvelualan tavanomaisesta vaihteluvälistä 5–15 %. Liiketulos-% 1,71 toistaa saman tuloksen, luku on alempi kuin aikaisempien vuosien keskiarvo, sekä yleisten vertailulukujen perusteella alle 5 % eli heikko. Nettotulos-% 0,14 on positiivinen, mutta verrattuna aikaisempien vuosien tasoon huomattavasti alhaisempi. Yrityksen toiminta on kannattavaa, mutta vain täpärästi. Rahoitustulos-% 2,52 on suhteessa aikaisempiin vuosiin alhaisempi, mutta positiivinen. Kokonaispääoman tuotto-% 6,23 on huomattavasti alhaisempi kuin esimerkiksi tilikauden 2019 luku 20,71 %, mutta sijoittuu vertailuvälille 5–10 % tyydyttävä.

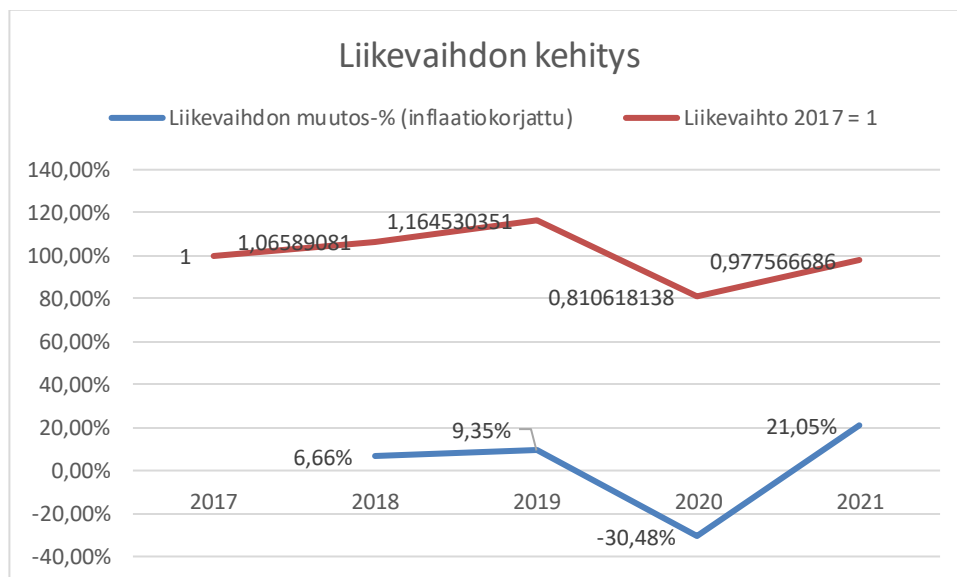
Kuvio 1. Illallisravintolan kannattavuus

Kokonaisuutena voidaan siis katsoa, että koronapandemian aikana Illallisravintolan kannattavuus on ollut heikkoa, tilikaudella 2020 jopa tappiollista. Kuitenkin

tilikaudella 2021 kannattavuuden tunnusluvut ovat vahvistuneet, mutta jatkavat alimääräisinä aikaisempien vuosien tasoon.

4.1.2 Kasvu

Illallisravintolan liikevaihto supistui tilikaudella 2020 lähes kolmasosalla, liikevaihdon muutos-% -30,48 ilmentää alentuneen myynnin ja sulkutoimien vaikutusta. Tilikaudella 2021 liikevaihto vahvistui 21,05 % kysynnän palautumisen myötä, mutta liikevaihto jäi silti huomattavasti 2019 vuoden tason alapuolelle. Yrityksen liiketoiminta kokonaisuutena on siis supistunut koronapandemian aikana. Kuviossa 2 tarkastellaan Illallisravintolan liikevaihdon kehitystä tarkastelukaudella.

Kuvio 2. Illallisravintolan liikevaihdon kehitys

4.1.3 Maksuvalmius

Illallisravintolan quick ratio ja current ratio vahvistuivat koronapandemian aikana aikaisempiin tilikausiin verrattuna. Tilikausien 2020 ja 2021 quick ration luvut 1,31 ja 0,71 ovat korkeammat kuin vertausluku 0,56 vuodelta 2019. Samoin current ratio nousi runsaasti vuonna 2020 1,77:n, mutta laski 0,67:n vuonna 2021, hieman 2019 tason 0,82 alle. Syynä vahvistumiseen on, että molemmat tunnusluvusta tarkastelevat lyhytaikaisen vieraan pääoman maksuvalmiutta. Illallisravintola otti vuonna 2020

pitkäaikaista lainaa, joka samoin nosti rahojen ja rahoitusarvopapereiden määrää. Vuonna 2021 yritys maksoi pitkäaikaisen lainan kokonaisuudessaan pois, mutta muiden korottomien lainojen osuus kasvoi.

Illallisravintolan vieraan pääoman takaisinmaksuaika kasvoi koronapandemian aikana huomattavasti. Tappiollisen tilikauden 2020 jälkeen yhtiön vieraan pääoman määrä kasvoi vuonna 2021. Yhdistettynä matalaan tulokseen tunnusluku 7,97 vuotta kasvoi huomattavasti aikaisemmasta 2,38 vuodesta.

Illallisravintolan korolliset velat / käyttökate kasvoi vuoteen 2021 mennessä 0,91 vuoden 2019 luvusta 0,44. Huolimatta korkeasta vieraan pääoman määrästä suuri osa tästä pääomasta on korotonta, joka estää tunnusluvun korkeamman nousun.

Koronapandemia on vaikuttanut yrityksen maksuvalmiuteen heikentävästi. Kuitenkin yrityksen saamat korottomat lainat, sekä huomattava laina Finnveralta auttoivat Illallisravintolaa pitämään maksuvalmiutensa tyydyttävällä tasolla pandemian aikana.

4.1.4 Vakavaraisuus

Illallisravintolan omavaraisuusaste on heikentynyt koronapandemian aikana huomattavasti. 2020 tilikauden 6,58 % ja 2021 12,47 % ovat olennaisesti alhaisemmat esimerkiksi 2019 tilikauden 31,26 % verrattuna. Syynä heikentymiseen on kertyneiden voittovarojen käyttö, sekä kohonnut vieraan pääoman määrä. Vaikkakaan yrityksen omavaraisuusaste vertailukaudellakin on ollut korkeintaan tyydyttävää, jäävät koronapandemian aikaisten tilikausien luvut ohjearvoihin verrattuna heikoiksi.

Yrityksen velka-% on noussut koronapandemian aikana, kohoten tilikauden 2020 aikana 40,68 %, yli 40 % ohjearvon rajan laskien ohjearvoltaan tyydyttäväksi aikaisempien tilikausien tasosta. Tilikaudella 2021 luku laski 18,53 %, ohjearvoihin verrattuna hyväksi, mutta pysytellen silti korkeampana 2019 lukuun 14,84 % verrattuna.

Yrityksen käyttöpääoma-% on jopa laskenut koronapandemian aikana painuen tilikaudella 2021 1,76 % negatiiviseksi. Tilikaudella 2020 luku säilyi 7,04 % lähes

saman tasoisena kuin 2019 7,08 %. Yritys sitoo ravintola-alalle tyypillisesti vain vähän käyttöpääomaa liiketoimintaansa.

Illallisravintolan nettokäyttöpääoma-% kohosi huomattavasti tilikaudella 2020 15,11 %, mutta laski tilikaudella 2021 alhaisimmalle tasolle -5,84 % koko vertailuaikana. Yritys siis tarvitsee vain vähän pitkäaikaista pääomaa kasvaessaan.

Illallisravintolan net gearing nousi tilikaudella 2020 huomattavasti 3,42 asti vuoden 2019 0,33 tasolta. Ohjearvoltaan lukua voidaan pitää hyvänä sen asettuessa alle 1. 2020 lukua nosti huomattavasti pitkäaikainen laina, jonka se maksoi kokonaisuudessaan pois 2021 aikana, minkä myötä net gearing painui tarkastelujakson alhaisimmalle tasolle - 2,75. Alhaiseen net gearing lukuun vaikuttaa myös yhtiön suhteellisen korkea rahojen ja rahoitusarvopapereiden osuus taseesta.

Koronapandemian vaikutus yrityksen vakavaraisuuteen näyttäytyy pääosin shokkimaisena heikentymisenä vuoden 2020 tunnusluvuissa, palautuen aikaisempien tasojen tuntumaan tilikaudella 2021. Pandemialla ei siis näytä olleen pitkäkestoista vaikutusta yrityksen vakavaraisuuteen.

4.1.5 Konkurssiriski

Altmanin Z'-luku laski turvallisen tason alapuolelle tilikaudella 2020 lukuun 2,33, mutta nousi luku tilikaudella 2021 takaisin 4,8 asti. Altmanin asteikolla mitattuna yli 2,9 arvoa voidaan pitää turvallisena, joten Altmanin Z'-luvulla mitattuna koronapandemian aikana Illallisravintolan konkurssiriski oli kohonnut, mutta ei vajonnut hälyttävälle tasolle vaikeampaan tilikautenaan 2020.

Laitisen kolmen muuttujan Z-luku vahvistui koronapandemian aikana, 2019 8,11, 2020 18,42 ja 2021 10,04. Kun heikoksi luokitellaan alle 18 arvot, voidaan tunnusluvun perusteella katsoa Illallisravintolan konkurssiriskin jopa pienentyneen koronapandemian aikana. Tosin tunnusluku antaa numeraalisesti suurimman painotuksen quick ratiolle, joka vahvistui huomattavasti rahojen ja rahoitusarvopapereiden osuuden kasvaessa pitkäaikaisen vieraan pääoman noustessa.

4.2 Valtion ja julkisten toimijoiden tuet

Taulukko 3 Julkisten toimijoiden tuet

Tuen laatu (euroa)

2020

ELY-Keskus 12.06.	5545.73
ELY-Keskus 30.06.	10338.35
Business Finland 03.07.	12600
ELY-Keskus Mara uudelleen- työllistämisen tuki 16.11.	5000
Business Finland 31.12.	4175
yhteensä	37659.08
Finnvera laina	150 000

2021

Valtiokonttori 21.06.	8149.32
Valtiokonttori 28.06.	36555.82
yhteensä	44705.14

Taulukossa kolme esitetään Illallisravintolan koronapandemian aikana saaneita tukia julkisilta toimijoilta. Illallisravintola haki KEHA-keskukselta kahta eri tukea, hyvitystä toiminnan rajoittamisesta sekä tukea uudelleentyöllistämiseen, koronapandemian ehkäisemäksi säädettyjen ravintola-alan rajoitustoimien vuoksi syntyneiden kustannusten ja myynnin menetyksen kattamiseksi. ELY-keskus myönsi tilikaudella 2020 5000 € uudelleentyöllistämisen tukea, sekä kaksi erää 5545,73 € ja 10338,35 € hyvitystä toiminnan rajoittamisesta.

KEHA-keskus ilmoittaa hyvityksen toiminnan rajoittamisesta maksuperusteiksi:

- ”Kohtuullinen hyvitys niistä kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet rajoitusvelvoitteen aikana.
- Kompensaatio myönnetään tilavuokrasta, lvis-maksuista ja muista samankaltaisista joustamattomista juoksevista menoista aiheutuneesta rasitteesta, ei kuitenkaan ainehankintojen tai palkkojen kustannuksista eikä investoinneista.
- Hyvitys suhteutetaan siihen muutokseen, mikä yrityksen myynnille aiheutui rajoitteen aikana.
- Hyvitys maksetaan joukkomaksatuksena päätoimisille ravitsemisyrittäjille, joilla on verottajalle toimitettu 4/2020 alv-ilmoitus.

Muilla yrityksille hyvitys myönnetään hakemuksesta, viimeinen hakupäivä 31.8.2020.”.

Sekä uudelleentyöllistämisen tuen maksuperusteiksi: ”

- *Tukea valmiuteen ja kykyyn työllistää työntekijöitä koronaepidemiaa edeltänyttä tilannetta vastaavalle tasolle toiminnan käynnistyessä rajoitusajan jälkeen.*
- *Tukea voidaan kohdentaa myös henkilöstöpalveluyritysten kautta vuokratyönä tai alihankintana hankitun työn maksamiseen.*
- *Tuki myönnetään hakemuksesta”. (KEHA-Keskus, 2022.)*

Illallisravintola haki Business Finlandilta kustannustukea terassi-investointiin tilikaudella 2020 koronapandemian sulusta johtuvaan tulonmenetykseen vedoten. Business Finland maksoi tukea kahdessa erässä 12600 € sekä 4175 €.

Tilikauden 2020 aikana Illallisravintola haki käyttöpääomaa Finnveralta. Finnvera myönsi 150 000 € lainaa tilikaudella 2020. Vaikkakaan kyseessä ei ole tuki, on tämä laina tyyppi tarkoitettu koronakriisin aiheuttamiin rahoitustarpeisiin. Lainan ehdoista on mainittu muun muassa: *”Laina myönnetään korona-valtiontukiohjelman puitteissa, ja tämän vuoksi sen tulee lisäksi täyttää kyseisen valtiontukiohjelman ehdot:*

- *lainan määrä saa olla enintään vuoden 2019 palkkakulut kaksinkertaisina tai 25 % yrityksen liikevaihdosta vuonna 2019*
- *Yritys ei saa olla ollut ns. vaikeuksissa oleva yritys 31.12.2019 laina-aika voi olla enintään kuusi vuotta” (Finnvera, 2022b.)*

Illallisravintola haki tilikauden aikana Valtiokonttorilta kustannustukea, sekä sulkemiskorvausta. Näitä tukia Valtiokonttori myönsi 8149,32 € ja 36555,82 €. Kustannustuen määrä lasketaan liikevaihdon muutoksen, tukikauden kulujen summan sekä mahdollisesti saatujen vakuutuskorvausten vähennyksen perusteella (Valtiokonttori, 2022b). Valtiokonttori ilmoittaa tuen saantiperusteiksi *”Sulkemiskorvauksen määrä perustuu siihen, kuinka suuret yrityksen kulut ovat olleet tammi-helmikuussa 2022 ja kuinka suuri osa liiketoiminnasta on ollut suljettuna.”* (Valtiokonttori, 2022a).

Julkisten toimijoiden myöntämät tuet sekä laina ovat olleet keskeisessä roolissa Illallisravintolan jatkuvuuden turvaamisessa. Yrityksen taloudelliset tunnusluvut olisivat olleet huomattavasti heikommat ilman tukien avulla katettuja kuluja, sekä lainan tuomaa maksukykyä. Pelkästään tulosta absoluuttisesti mittaamalla olisi tilikauden 2020 tappio ollut huomattavasti suurempi, sekä tilikausi 2021 olisi vähäisen voiton sijasta tuottanut tappiota.

4.3 Koronapandemian vaikutukset yrittäjään ja henkilöstöön

Illallisravintolan yrittäjällä on pitkä kokemus yrittämisestä ja hän tulee yrittäjäsuvusta. Illallisravintola on toiminut yhtäjaksoisesti vuodesta 1993 lähtien ja kokenut vuosien aikana myös uudelleenjärjestelyjä liiketoiminnassaan. Yrityksen alku oli yrittäjän mukaan haastava, mutta liiketoiminta on ollut onnistunutta.

”...meillä on mennyt hyvin, varsinkin jos ajattelee, mennään vielä pidemmälle taakse, lama-aikaan. Minä oon marka-aikana perustanut tämän yrityksen. Jouduttu vielä maksamaan verottajalle kolmen vuoden arvonlisäveron arvion mukaan etukäteen. Syy oli se, ettei oltu ravintolan omistajana, silloin mulla oli liikekumppani, ei oltu suomen kansalaisia ja sitten tekemättömästä tilistä arvion mukaan viety 580 000 markkaa. Kolmenvuoden arvonlisävero etukäteen verottajalle pankkitakauksena. Että, lama-aika on nähty, siitä menty eteenpäin.”

Yrittäjä kokee, että vaikka yritys on nähnyt 29 vuoden aikana paljon, on koronapandemia ollut raskainta aikaa yrityksessä. Aikaisempina toimintavuosina tärkeimmät tulevaisuuden haasteet ovat liittyneet ravintolan ylläpitoon ja suurempiin investointeihin.

”Konkurssi...- nyt kyllä välillä on ollut todella tiukkaa. Paljon on ollut tiukkaa, mutta jos ajattelee yrityksen historia 29 vuotta, mulla ei oo koskaan ollut niin tiukkaa, kuin tämä korona aika nyt 2 vuotta. Se on ollut katastrofi, koko ajan epävarmaa: ollaanko huomenna auki, vai eikö olla auki? Tuleeko asiakkaita vai eikö tule asiakkaita?”

Yrittäjän mukaan koronapandemia on vaikuttanut yrityksen talouteen huomattavan heikentävästi, mutta kokee yrityksen selvinneen koronasta hyvin. Koronapandemiasta huolimatta yrittäjä ei katso yrityksen olevan vaarassa ajautua konkurssiin. Yrityksellä on vain vähän kiinteitä kustannuksia, etenkin kun sama omistaja omistaa yrityksen, sekä kiinteistön, jossa yritys on vuokralla. Tämä on ollut myös yrittäjän mukaan etuna

koronapandemian aikana verrattuna muihin toimintakaupungin ravintola-alan yrityksiin. Kuitenkin yrittäjä näkee kannattavuuden laskun koronapandemian jälkeen hintojen nousun olevan mahdollinen tekijä, että yritystoiminta kävisi kannattamattomaksi ja näin ollen järkevaksi ajaa alas.

Koronapandemian vaikutuksista taloudellisen puolen lisäksi yrittäjä nostaa esiin oman jaksamisensa, sekä työvoiman saatavuuden heikentymisen. Epävarmuus tulevasta, heikentynyt taloudellinen tila sekä koronapandemian aiheuttama ylimääräinen työ ovat painaneet halukkuuden yrittämiseen alas. Yrittäjä kuvaa halukkuutensa olevan niin alhainen, että olisi valmis luopumaan liiketoiminnasta välittömästi, kun sille löytyisi ostaja. Yrittäjä uskoo kysynnän palautuvan koronapandemian hellittäessä, mutta korostaa työvoiman saatavuuden olevan edelleen ongelma.

Henkilökunnan saatavuus on laskenut koko ravintola-alalla koronapandemian aikana. Ravintola-alalle on tyypillistä suuren osan työvoimasta koostuvan nuorista työntekijöistä, jotka ovat pandemian aikana vaihtaneet alaa tai jatkaneet opintoja. Työvoimapulan nähdään hidastavan yritysten toipumista ja kasvua. (Sullström, 2022.; Valkama, 2021.) Illallisravintola ei poikkea tässä suhteessa muista alan toimijoista. Yrityksestä on irtisanoutunut koronapandemian aikana kolme työntekijää, mikä suhteessa yrityksen työntekijämäärään kolmannes vakituisesta henkilökunnasta. Illallisravintola on pyrkinyt kattamaan työvoimapulaansa rekrytoimalla uusia työntekijöitä ulkomailta, mutta kokee silti työvoiman puutteen olevan suurin ongelma koronapandemiasta palautumisessa. Illallisravintolan konsepti perustuu vahvaan osaamiseen henkilökunnan osalta. Yrittäjä kokee, että esimerkiksi vuokratyövoima ei sovellu yrityksen työvoimapulan kattamiseen, koska työ poikkeaa huomattavasti esimerkiksi pikaruokalojen toiminnasta.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Vastaukset tutkimuskysymyksiin

Yrityksen tunnuslukujen kehitystä tarkasteltiin alatutkimuskysymyksen ”*Miten koronapandemia on vaikuttanut yrityksen taloudellisiin tunnuslukuihin?*” avulla. Luvussa 4 esitelyjen taloudellisten tunnuslukujen perusteella koronapandemia on vaikuttanut merkittävimmin yrityksen kannattavuuteen, kasvuun sekä maksuvalmiuteen. Lähes kaikki taloudelliset tunnusluvut heikkenivät koronapandemian aikana, lukuun ottamatta muutamia pääomarakennetta tarkastelevia tunnuslukuja, jotka vahvistuivat lähinnä edullisten lainajärjestelyjen seurauksena.

Toisena alatutkimuskysymyksenä tarkasteltiin ”*Miten julkisten toimijoiden tuet ovat vaikuttaneet yrityksen liiketoimintaan koronapandemian aikana?*”. Tämän tutkimuksen perusteella julkisten toimijoiden tuilla on ollut äärimmäisen tärkeä vaikutus yrityksen liiketoiminnan turvaamisessa. Koronapandemian aiheuttamia taloudellisia vaikutuksia on pyritty paikkaamaan julkisten toimijoiden tukirahoituksella, ja Finnveran laina on turvannut yrityksen maksuvalmiuden myös kriisin heikoimpina aikoina. Taloudellinen tukeminen on ollut onnistunutta yritysten jatkuvuuden turvaamisessa, mutta tämän tutkimuksen perusteella näyttää myös henkilöstöhallinnossa olevan kehittämisen ja tukemisen kohteita. Uuden henkilöstön rekrytointi ja koulutus tulevat aiheuttamaan kustannuksia koko ravintola-alalla.

Alatutkimuskysymykseen ”*Miten koronapandemia on vaikuttanut yrittäjään?*” vastaus on ”hyvin negatiivisesti”. Yrittäjä kertoo halukkuutensa liiketoiminnan jatkamiseen lähestyvän nollaa. Hän olisi halukas luopumaan liiketoiminnasta heti, kun ostaja sille löytyisi. Koronapandemia on ollut hyvin stressaavaa aikaa ja poikennut luonteeltaan tavanomaisesta liiketoiminnasta merkittävästi. Yrittäjä kertoo kokeneensa lama-ajan ja vaikeita aikoja ennenkin, mutta koronapandemia on ollut vaikutukseltaan omaa luokkaansa. Palo yrittäjyyteen on sammunut.

Tutkielmassa asetettu päätutkimus oli ”*Miten koronapandemia on vaikuttanut suomalaisen ravintolasektorin liiketoiminnan jatkuvuuteen?*”. Kokonaisuudessaan koronapandemia on vaikuttanut suomalaiseen ravintolasektoriin negatiivisesti.

Kuitenkin yrityksen jatkuvuutta tarkasteltaessa, on koronapandemian vaikutus ollut lähinnä shokkimainen. Vaikkakin taloudellisissa tunnusluvuissa tapahtui muutoksia, suurempi vaikutus, joka koronapandemiasta seurasi, ilmenee kvalitatiivisen tutkimuksen tuloksista. Päällimmäisenä nousee esiin henkilöstön puute, sekä uuden henkilöstön rekrytoinnin vaikeus koko alaa kurittavan työvoimapulan aikana. Illallisravintolan konsepti on vahvasti riippuvainen henkilökunnan ammattitaidosta ja näin ollen työntekijät pyritään pitämään yrityksessä pitkään. Uuden työntekijän kouluttaminen, tutustuttaminen perinpohjaisesti ruokalistaan, viinilistaan ja brändiin vievät aikaa. Tämänlaisen tarpeen paikkaamiseen esimerkiksi vuokratyövoima ei tuo pelastusta. Mikäli yritys ei onnistu paikkaamaan henkilökuntatarvettaan, voi tämä olla todellinen uhka yrityksen jatkuvuudelle. Illallisravintolalla on vahva ja tunnettu alueellinen brändi, joka on kehittynyt 29 vuoden liiketoiminnan aikana. Mikäli tätä asetetun tason palvelua ei voida tulevaisuudessa tarjota, on oletettavissa asiakkaiden vähentävän yrityksen palveluiden kulutusta.

5.2 Tutkimuksen arviointi ja teoreettinen kontribuutio

Tulee ottaa huomioon, että tämä tapaustutkimus tarjoaa vain kapea-alaisen kuvauksen suomalaisesta ravintolasektorista koronapandemian aikana, eikä sitä voida soveltaa laajempien johtopäätösten perusteena. Koronapandemia on vaikuttanut jokaiseen alan yritykseen eri tasoisesti ja kokonaisvaltaisten johtopäätösten tekeminen vaatisi laajempaa tutkimusta. Kuitenkin tutkimus tarjoaa näkökulman koronapandemian vaikutukseen yritystoiminnan jatkuvuuteen suomalaisella ravintolasektorilla. Samoin tutkimus antaa todellisen esimerkin julkisten toimijoiden tukitoimien vaikutuksesta koronapandemian ehkäisyyn tarkoitettujen rajoitusten aiheuttamien kustannuksien ja tulon menetysten kattamiseen.

5.3 Jatkotutkimusehdotukset

Mahdollisessa jatkotutkimuksessa voitaisiin keskittyä laajempaan ravintola-alan kehitykseen koronapandemian aikana, sekä johtajuuteen. Tämä tutkimus kuvaa koronapandemiasta ”selvinnyttä” yritystä ja sen liiketoimintaa. Tarkastelu koronapandemian aikana konkurssiin ajautuneiden sekä liiketoimintaa jatkaneiden yritysten välillä voi mahdollisesti luoda kiinnostavia näkökohtia talouden

ulkopuolisen shokin vaikutuksiin yritystoimintaan. Samoin koronapandemian seurauksena syntyneen kysynnän muutoksen vaikutukset voivat luoda kiinnostavan tarkastelukulman. Illallisravintola määrittelee itsensä omistajan mukaan korkeatasoiseksi ja korkea laatuiseksi ravintolaksi. Koronapandemian aikana esimerkiksi kotimaan matkailu on lisääntynyt ja on mahdollista, että muu kuluttajakäyttäytyminen olisi lisääntynyt samassa suhteessa. Esimerkiksi tarkastelu, ovatko kuluttajat asioineet kotimaisissa korkeamman hintatason ravintoloissa suhteessa enemmän, kuin ennen koronapandemiaa. Johtajuuden alalla koronapandemia on selvästi vaikuttanut ainakin tämän tutkimuksen yrittäjään. Tarkastelu, onko kyseessä vain yksittäistapaus, vai laajempi ilmiö ravintola-alalla, voi luoda kiinnostavia tuloksia.

LÄHTEET

Mendeleyyn ulkopuoliset lähteet, muokataan kuntoon lähdeluetteloon lopulliseen kandin palautukseen:

(Valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 3 ja 4 §:n muuttamisesta 1329/2021.

<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20211329>

note:

<https://seamk.libguides.com/KirjallistenToidenOhje/lahdeluettelo/laitjaasetukset>

)

Ali-Yrkkö, J., Kaitila, V., Kuusi, T., Lehmus, M., Pajarinen, M., & Seppälä, T. (2021). *Arvoketjut, kansainvälinen kauppa ja talouden haavoittuvuus*. Valtioneuvoston kanslia. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163583>

Al-Tawfiq, J. A., Zumla, A., & Memish, Z. A. (2014). Travel implications of emerging coronaviruses: SARS and MERS-CoV. *Travel Medicine and Infectious Disease*, 12(5), 422–428. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tmaid.2014.06.007>

Altman, E. I., Iwanicz-Drozdowska, M., Laitinen, E. K., & Suvas, A. (2014). Distressed firm and bankruptcy prediction in an international context: A review and empirical analysis of Altman's Z-score model. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2536340>

Batat, W. (2021). How Michelin-starred chefs are being transformed into social bricoleurs? An online qualitative study of luxury foodservice during the pandemic crisis. *Journal of Service Management*, 32(1), 87–99. <http://pc124152.oulu.fi:8080/login?url=>

Bell, C., Devarajan, S., & Gersbach, H. (2006). The Long-Run Economic Costs of aids: A Model with an Application to South Africa. *The World Bank Economic Review*, 20(1), 55–89. <https://doi.org/10.1093/wber/lhj006>

Business Finland. (2022). *Business Finlandin Strategia*. <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/strategia> Viitattu 6.4.2022

CALDER, A. (2021). *ISO 22301:2019 and business continuity management – Understand how to plan, implement and enhance a business continuity management system (BCMS)*. IT Governance Publishing. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1gnz8zn>

Dube, K., Nhamo, G., & Chikodzi, D. (2021). COVID-19 cripples global restaurant and hospitality industry. *Current Issues in Tourism*, 24(11), 1487–1490. <https://doi.org/10.1080/13683500.2020.1773416>

Eduskunta. (2020). *Hallituksen esitys HE 46/2020 vp*.

Eisenhardt, K. M. (1989). Building Theories from Case Study Research. *The Academy of Management Review*, 14(4), 532–550. <https://doi.org/10.2307/258557>

Finlex. (2021a). *Laki konkurssilain 2 luvun 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta*.

Finlex. (2021b). *Valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 3 ja 4 §:n muuttamisesta*.

Finnvera. (2022a). *Finnvera Lyhyesti*. <https://www.finnvera.fi/finnvera/tieto-finnverasta> Viitattu 6.4.2022

Finnvera. (2022b). *Käyttöpääomallain koronakriisin aiheuttamiin rahoitustarpeisiin*.

- Girard, M. P., Tam, J. S., Assossou, O. M., & Kieny, M. P. (2010). The 2009 A (H1N1) influenza virus pandemic: A review. *Vaccine*, 28(31), 4895–4902. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2010.05.031>
- Heikinmatti, K., Jahkonen, E., Kanervisto, M., Kekki, S., Marjomaa, J., Ruusulaakso, J., & Toivio, A. (2017). *Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi* (10., korjattu laitos). Helsinki: Gaudeamus.
- Huber, C., Finelli, L., & Stevens, W. (2018). The Economic and Social Burden of the 2014 Ebola Outbreak in West Africa. *The Journal of Infectious Diseases*, 218(Supplement_5), S698–S704. <https://doi.org/10.1093/infdis/jiy213>
- Ilmakunnas, S., Stenbacka, R., Martikainen, M., Puhakka, M., Hannu, S., Reinikainen, R., & yritysrahoitus, I. ja. (2021). *Yritystutkimuksen tutkimusjaoston raportti 2021*. Työ- ja elinkeinoministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163024>
- KEHA-Keskus. (2022). *Väliaikaiset tuet ja hyvitykset*. <https://www.kehakeskus.fi/poikkeusrahoitus/mara/> Viitattu 6.4.2022.
- Lappalainen, M., Ristola, M. A., & Meri, S. (2020). *Mikrobiologia: Mikrobiologia, immunologia ja infektiosairaudet*. 424–428.
- Mills, A., Durepos, G., & Wiebe, E. (2010). *Encyclopedia of Case Study Research, Volumes I and II*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Rassy, D., & Smith, R. D. (2013). The economic impact of H1N1 on Mexico's tourist and pork sectors. *Health Economics*, 22(7), 824–834. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/hec.2862>
- Shepard, D. S., Undurraga, E. A., Halasa, Y. A., & Stanaway, J. D. (2016). The global economic burden of dengue: a systematic analysis. *The Lancet Infectious Diseases*, 16(8), 935–941. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(16\)00146-8](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S1473-3099(16)00146-8)

Shumway, T. (2001). Forecasting Bankruptcy More Accurately: A Simple Hazard Model. *The Journal of Business*, 74(1), 101–124. <https://EconPapers.repec.org/RePEc:ucp:jnlbus:v:74:y:2001:i:1:p:101-24>

Sullström, H. (2022, April 3). *Ravintoloiden rajoitukset poistuvat tänään, mutta alalla ei vielä riemuita – “Pakotteet vievät venäläiset ja aasialaiset asiakkaat.”* <https://yle.fi/utiset/3-12337858>.

Tilastokeskus. (2022, April 24). *PK-yritys*.

Valkama, H. (2021, November 15). *Ajatteletko vaihtaa alaa? Asiantuntijat: Nyt on työntekijän markkinat – ”Näin laajaa alalta toiselle siirtymää on tapahtunut tuskin koskaan”*. Yle.Fi.

Valtiokonttori. (2022a). *Sulkemiskorvaus*.

Valtiokonttori. (2022b). *Yritysten kustannustuki*.

Valtioneuvoston asetus ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 3 ja 4 §:n muuttamisesta 1329/2021. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20211329>

Yang, Y., Liu, H., & Chen, X. (2020). COVID-19 and restaurant demand: early effects of the pandemic and stay-at-home orders. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 32(12), 3809–3834. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-06-2020-0504>

LIITTEET

Liite 1

Oikaistut tuloslaskelmat ja taseet 2017–2021

Oikaistu tuloslaskelma (euroa)	2017	2018	2019	2020	2021
LIIKEVAIHTO	640990.00	683225.35	746452.31	519598.12	626610.47
Liiketoiminnan muut tuotot	0	0	0	37659.08	44705.14
Liiketoiminnan tuotot yhteensä	640990	683225.35	746452.31	557257.2	671315.61
Aine- ja tarvikkeikäyttö	-136257	-145668.82	-161643.61	-133520.69	-161046.38
Ulkopuoliset palvelut	-2829	-165.27	-2236	-2970.49	0
Henkilöstökulut	-221067.00	-267030.04	-278344.45	-225898.44	-241030.97
Liiketoiminnan muut kulut	-233499.00	-260995.22	-253550.86	-206643.67	-241763.20
KÄYTTÖKATE	47338	9366	50677.39	-11776.09	27475.06
Suunnitelman mukaiset poistot	-15958	-19268.99	-19974.32	-19490.19	-16007.34
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä	0	0	0	0	0
Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset	0	0	0	0	0
LIIKETULOS	31380	-9902.99	30703.07	-31266.28	11467.72
Tuotot osuuksista ja muista sijoituksista	1471	33.6	33.6	33.6	296.4
Muut korko- ja rahoitustuotot	25	0.73	0	0	0
Korkokulut ja muut rahoituskulut	-1028	-957.82	-936.44	-4965.55	-4125.8
Kurssierot	0	0	0	0	0
Sijoitusten ja arvopapereiden arvonalentumiset	0	0	0	0	0
Välittömät verot	-630	0	-4489.81	0	-6707.19
NETTOTULOS	31218	-10826.48	25310.42	-36198.23	931.13
Satunnaiset tuotot	1817.00	282.26	1257.11	698.38	719.89
Satunnaiset kulut	0	0	0	0	0
KOKONAISTULOS	33035	-10544.22	26567.53	-35499.85	1651.02

Oikaistu Tase

	2017	2018	2019	2020	2021
PYSYVÄT VASTAAVAT					
Muut aineettomat hyödykkeet	100.91	17574.07	26834.73	18958.3	14422.58
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	100.91	17574.07	26834.73	18958.3	14422.58
Koneet ja kalusto	47875.4	44702.51	36596.41	35114.25	34414.82
Muut aineelliset hyödykkeet	3240.74	3240.74	3240.74	3240.74	3240.74
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	51116.14	47943.25	39837.15	38354.99	37655.56
Muut osakkeet ja osuudet	740.03	740.03	740.03	740.03	740.03
Sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset yhteensä	740.03	740.03	740.03	740.03	740.03
VAIHTUVAT VASTAAVAT					
Aineet ja tarvikkeet	27819.71	45567.16	44876.04	50863.96	16704.43
Muu vaihto-omaisuus	27819.71	45567.16	44876.04	50863.96	16704.43
Vaihto-omaisuus yhteensä	27819.71	45567.16	44876.04	50863.96	16704.43
Myyntisaamiset	12700.92	12485.89	20646.52	11814.49	2966.1
Muut saamiset	1007.98	5874.01	806.45	856.33	692.47
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	14993.99	21891.64	42493.65	21167.02	11377.66
Rahat ja rahoitusarvopaperit	11140.85	1930.47	6411.93	96152.46	70708.7
VASTAAVAA YHTEENSÄ	105911.63	135646.62	161193.53	226236.76	151608.96
OMA PÄÄOMA					
Osake- tai muu peruspääoma	8000	8000	8000	8000	8000
Kertyneet voittovarot	26397.58	15819.03	42386.56	6886.79	8537.81
Oma pääoma yhteensä	34397.58	23819.03	50386.56	14886.79	16537.81

VIERAS PÄÄOMA

Lainat rahoituslaitoksilta	0	18174.68	23010.65	121698.1	-283.04
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	0	18174.68	23010.65	121698.1	-283.04
Korolliset lyhytaikaiset velat	0	0	0	25471.71	25471.71
Saadut ennakot	0	0	0	0	18987.5
Ostovelat	26649.52	31789.67	12646.62	26074.71	11721.36
Muut korottomat lyhytaikaiset velat	16156.47	14675.03	23121.43	9659.43	58312.18
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	71514.05	93652.91	87796.32	89651.87	135354.19
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	105911.63	135646.62	161193.53	226236.76	151608.96

Liite 2**Haastattelurunko***Tausta*

- Miten päädyit alun perin aloittamaan ravintolayrittäjänä?
- Jos arvioisit yritystä viisi vuotta sitten, miten kuvailisit yrityksen taloutta?
- Jos arvioisit yritystä viisi vuotta sitten, miten kuvailisit yrityksen toiminnan jatkuvuutta?
- Jos arvioisit yritystä viisi vuotta sitten, mitä haasteita arvioisit nähneesi tulevaisuudessa?

Koronapandemia

- Mitä haasteita arvioisit näkeväsi tulevaisuudessa nyt?

- Onko koronapandemia muuttanut halukkuuttasi ravintolayrittäjyyteen?
- Onko koronapandemia vaikuttanut yrityksen talouteen? Jos on, niin miten?
- Onko koronapandemia vaikuttanut yrityksen henkilöstöön? Jos on, niin miten?
- Onko koronapandemia vaikuttanut yrityksen toiminnan jatkuvuuteen? Jos on, niin miten?